

Ferskvannsbloggen

- en blogg av biologer ved Norsk institutt for naturforskning

Bilde av et mygghøl. Foto: Knut Marius Myrvold, NINA.

Mygghøl

Bakevje. Sump. Flomløp. Mygghøl. I dagligtale vekker disse ordene neppe positive assosiasjoner, men ferskvannsøkologer tenker straks på viktige funksjonsområder i elvelandskapet når vi hører om slike steder!

Knut Marius Myrvold

FORSKER, NINA

Tobias Holter

AVDELINGSINGENIØR, NINA

Fredag 05. juni 2020 - 10:49

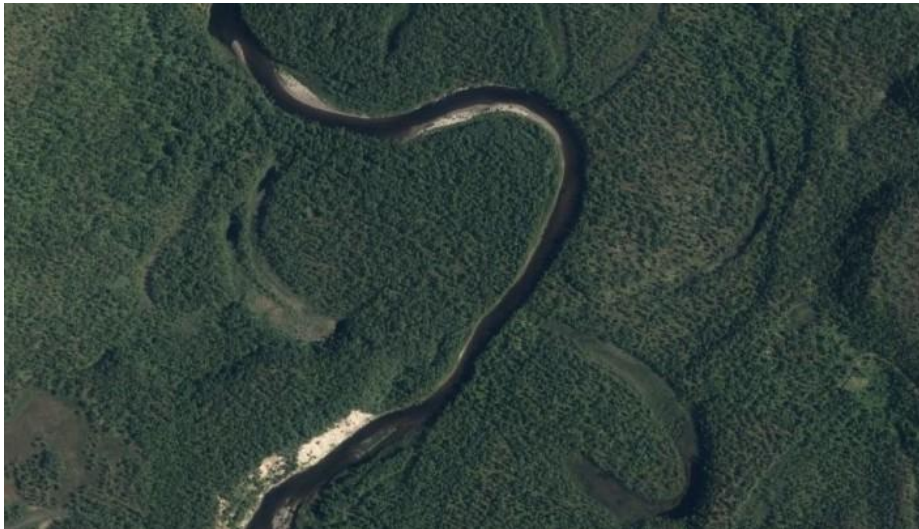
Vi skriver juni, og snøsmeltingen i høyfjellet er i full gang. De store elvene i lavlandet, som har rent døs igjennom en kald vår, har virkelig våknet til liv. For oss som står på elvebredden kan det være nifst å se de voldsomme kreftene som er i sving når flommen raser, og en kan undre hvordan fisk, insekter og vannplanter overlever dette infernoet. Da kan det være godt å ha en trygg havn.

Elver er dynamiske på mange måter. Gjennom årtusener har de formet landskapet vi ser omkring oss. Det krever litt trening, men når vi ser på flyfoto kan vi ane konturene av hvordan elva har rent i tidligere tider og formet dalen. Tidligere løp kan ses som forsenkninger i terrenget, gjerne med en annen

2000 kubikkmeter vann per sekund over Hunderfossen i 2018. Foto: KM Myrvold, NINA

vegetasjonssammensetning, og vi kan ane hvor den neste avsnøringen kommer til å skje.

Naturlig meandrerende elv i Finnmark, med synlige kroksjøer. Skjermdump fra www.norgeskart.no

Vannet tar minste motstands vei. Under flommen er det ikke «plass» i den vanlige fallretningen, og vannet strømmer ut i sideløp og over flommarker. Når elva graver nye løp kan gamle flomløp ligge avskåret fra hovedløpet, men fylles gjerne opp nedenfra når vannstanden stiger. Slike bakevjer har langt roligere strømningsforhold – ofte nærmest stillestående – og kan således fungere som et refugie fra hovedstrømmen. Samlet sett danner hovedløpet, sideløp og bakevjer en mosaikk av strømningsforhold i elvedalen.

Fisk og andre organismer utnytter dette mangfoldet av strømningsforhold gjennom året, både som refugier under flom og som viktige funksjonsområder. Karpfisk og gjedde gyter på ulike tidspunkt gjennom våren, og er avhengig av rask eggklekking for at årsyngelen skal gå vinteren i møte med en viss størrelse. Vannet i bakevjer varmes opp langt raskere enn det kalde smeltevannet i hovedelva og muliggjør en rask utvikling i ellers kalde vassdrag. Andre organismegrupper utnytter det samme: planteplankton, zooplankton, vannplanter og insekter bruker alle slike habitater i hele eller deler av året. Bakevjer og flomløp syder derfor av liv (inkludert mygg).

I dagens landskap er det imidlertid kamp om plassen. Selv om bakevjer og våtmarker utgjør kun små andeler av landskapet må de ofte gi tapt for arealbruk med en høyere prioritet i samfunnet. Det er uheldig, da disse områdene huser et

Komplekse forgreininger ved samløp mellom Eibyelva og Altaelva. Legg merke til sideløp og bakevjer. Skjermdump fra www.norgeskart.no

stort biologisk mangfold i vann og på land. Mengden insekter som produseres i slike områder holder liv i både fugl og fisk. Legg merke til hvor svalene flyr, eller hvor ørretungene helst oppholder seg: det er som regel i tilknytning til slike spiskammers.

Bakevje som er avskåret fra Gudbrandsdalslågen. Skjermdump fra www.norgeskart.no

Vi i NINA jobber med å dokumentere hvilke fiskearter som bruker en slik bakevje i Gudbrandsdalslågen nå i vårflommen. Vi har plassert et undervannskamera som filmer utgangen av et rør som forbinder hovedløpet og en bakevje. Ved lav vannføring er røret helt tørrlagt, men dekkes gradvis av vann ved økende vannføring (ved stor snøsmelting skjer dette raskt!). Det tok ikke lang tid før flere arter gjorde storinnrykk, og etter en ukes filming har vi påvist fem fiskearter! Ser du hvilke arter det er?

Undervannsvideo gir et innblikk i en spennende verden! Vi kommer til å skrive mer om bakevjer, kantsoner og andre «mygghøl» etter hvert på denne bloggen, men ønsket i første omgang å gi en smakebit på hvordan vi jobber for å fremskaffe kunnskap om slike områder når flommen herjer.

Foto: Holter/Myrvold, NINA.

Foto: Holter/Myrvold, NINA.

Foto: Holter/Myrvold, NINA.

Foto: Holter/Myrvold, NINA.

I riktig rekkefølge: Mort, abbor, gjedde, vederbuk og ørekyt. Foto: Holter/Myrvold, NINA

[BLOGG-FERSKVANNSBLOGGEN](#)

[BLOGG](#)

Om forskning.no

- [Forskning.no](#) er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.
- [UNG.forskning.no](#) er nyheter om forskning for barn og unge.
- [Forskning.no](#) gis ut under [Redaktørplakaten](#).
- Ansvarlig redaktør / daglig leder: Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 / nina@forskning.no
- Redaksjonssjef: Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567
- [Personvernerklæring](#)

Kontakt oss

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

[Redaksjonen](#) – ansatte

Sandakerveien 24 C, Bygg D3
Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

Følg oss

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

[/ScienceNorway.no](#)

forskning.nos eiere

Akvaplan-niva
Artsdatabanken
De nasjonale forskningsetiske komiteene
De regionale forskningsfondene
Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning
Fafo
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering
Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF
Forsvarets forskningsinstitutt
Framsenteret
Fridtjof Nansens Institutt
GenØk – Senter for biosikkerhet
Handelshøyskolen BI
Havforskningsinstituttet
Høgskolen i Innlandet
Høgskolen i Molde
Høgskolen i Østfold
Høgskulen i Volda
Høgskulen på Vestlandet
Høyskolen Kristiania
Institutt for samfunnsforskning
KS FoU
Kompetanse Norge
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS
Meteorologisk institutt
NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning
NILU – Norsk institutt for luftforskning
NLA Høgskolen
NMBU – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk
NSD – Norsk senter for forskningsdata
NTNU
Narviksenteret
Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Nasjonalt senter for e-helseforskning

Nofima
Nokut
Nord universitet
Nordlandsforskning
Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Norges Geotekniske Institutt
Norges Handelshøyskole
Norges forskningsråd
Norges geologiske undersøkelse
Norges idrettshøgskole
Norsk Polarinstitutt
Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Opplysningskontoret for Meieriprodukter
OsloMet – storbyuniversitetet
RBUP Øst og Sør
Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning
SINTEF
Senter for grunnforskning (CAS)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
Simula Research Laboratory
Statens Vegvesen FoU
Statped
Sykehuset Innlandet HF
Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Telemarksforskning
UiT Norges arktiske universitet
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Sørøst-Norge
Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)
Vestlandsforskning
Veterinærinstituttet
Vitenskapskomiteen for mat og miljø

Powered by Labrador CMS